

РЕПУБЛИКА СРПСКА

ВЛАДА

КАБИНЕТ ПРЕДСЈЕДНИКА

Трг Републике Српске 1, Бања Лука, тел: 051/339-103, факс: 051/339-119, e-mail:kabinet@vladars.rs

Број: 04.1.1642-1/24

Датум: 29.11.2024. године

Његова екселенција Антонио Гутереш
Генерални секретар
Уједињене нације
1 United Nations Plaza
New York, New York, USA 10017-3515

Поштовани генерални секретару,

Са циљем да помогне Савјету безбједности у предстојећој сједници о Босни и Херцеговини (БиХ), Република Српска, један од два аутономна ентитета који чине Босну и Херцеговину и као страна потписница међународних уговора који чине Општи оквирни споразум о миру у Босни и Херцеговини доставља приложени Тридесет и други извјештај Савјету безбједности Уједињених нација. У овом извјештају још једном се потврђује непоколебљива одређеност Републике Српске за принципе утврђене Дејтонским споразумом из 1995. године.

У првом дијелу Извјештаја истиче се посвећеност Републике Српске поштовању Дејтонског споразума, а посебно поштовању суверенитета и територијалног интегритета БиХ и одржавању мира мирољубивим средствима. У овом дијелу такође се наглашава важност поштовања уставног оквира БиХ и права њена три конститутивна народа као темељног принципа Дејтонског споразума.

У другом дијелу истиче се обавеза домаћих и међународних актера да поштују Устав БиХ, а посебно њену консociјативну и федералну структуру. У Извјештају се говори и о забрињавајућим настојањима одређених домаћих и страних актера да подрију уставне механизме, који су суштински елемент Дејтонског компромиса. Поред тога, апострофира се важност поштовања структуре БиХ, посебно у свјетлу недавних потеза ка централизацији надлежности које припадају ентитетима у БиХ.

У овом дијелу говоримо и о неовлашћеним поступцима Кристијана Шмита, њемачког држављанина који самозвано полаже право на функцију високог представника и, без законских овлашћења, и даље доноси законе одлукама. Шмитови поступци крше људска права грађана БиХ и подривају владавину права у БиХ, дестабилизујући напредак земље унутар дејтонског оквира. У другом дијелу Извјештаја осуђује се страно уплитање, а посебно економска кампања против Републике Српске коју воде одређени елементи у Сједињеним Државама. Овакво уплитање само непотребно изазива напетост и огорченост међу грађанима Републике Српске.

У трећем дијелу потврђује се одређеност Републике Српске за интеграцију БиХ у ЕУ, уз очување уставног поретка БиХ. Такође објашњава како континуирано присуство Кристијана Шмита и ОХР-а кочи напредовање БиХ на путу европских интеграција. У Извјештају се истиче да и ЕУ препознаје да се улога ОХР-а у БиХ мора окончати и позива да се БиХ врати самоуправа и суверенитет током процеса европских интеграција.

Република Српска вјерује да БиХ може да напредује ка чланству у ЕУ и дугорочно успије под условом да све стране које улажу у њену будућност поштују дејтонски уставни поредак.

Тражимо да овај акт и приложени Извјештај доставите члановима Савета безбједности. Уколико Вама или чланицама Савјета безбједности буду потребне додатне информације или уколико будете имали питања у вези са садржајем Извјештаја, биће нам задовољство да Вам их доставимо.

С поштовањем,

ПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ

Радован Вишковић

**Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету
безбједности Уједињених нација**

Октобар 2024.

Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Садржај

I	Република Српска је определијелена за Дејтонски споразум.....	3
II	Дејтонски споразум морају поштовати сви домаћи и страни актери	4
A.	Уставни поредак БиХ је од суштинског значаја за стабилност и напредак БиХ	4
B.	Од кључне је важности да домаћи и међународни актери престану да поткопавају консоцијативне механизме Устава БиХ.....	5
C.	Домаћи и међународни актери морају престати са опасним подривањем федералне уставне структуре БиХ	8
D.	Шмитова противправна и дестабилизујућа владавина	11
E.	Незаконито страно мијешање у политичка питања БиХ и напади на Републику Српску зато што њени лидери бране уставни поредак БиХ.....	12
III	Влада Република Српска определијелена је за европске интеграције БиХ	14
A.	Застој брзог напредовања на путу европских интеграција.....	14
B.	Европске интеграције захтијевају затварање ОХР-а.....	16
1.	Шмитове непромишљене интервенције коче европске интеграције БиХ.....	16
2.	ЕУ сматра да ОХР не смије наставити да влада БиХ.....	17
3.	Шмитов нови услов за затварање ОХР-а.....	18
C.	Уставна структура БиХ мора се поштовати у процесу европских интеграција.....	19

Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Кратак преглед

Република Српска, као страна уговора који чине Дејтонски мировни споразум из 1995. године и један од два аутономна ентитета који чине Босну и Херцеговину (БиХ), доставља овај тридесет и други извјештај Савјету безбједности Уједињених нација.

У првом дијелу извјештаја још једном се истиче посвећеност Републике Српске Дејтонском споразуму, што укључује обавезу поштовања суверенитета и територијалног интегритета БиХ и рјешавање неслагања искључиво мирним путем. Такође укључује инсистирање на вјерном поштовању уставне структуре БиХ и уставних механизма заштите интереса три конститутивна народа у БиХ.

У другом дијелу извјештаја наглашава се потреба да сви домаћи и страни актери поштују Дејтонски споразум. Консоцијативни механизми и федерална структура уређени Уставом БиХ од виталног су значаја за осигурање мира и стабилности у политичком систему који су формирала три раније зарађена народа. Консоцијативни механизми користе се у земљама са дубоким националним или другим подјелама како би се обезбиједила заштита интереса свих заједница и спријечила доминација једне од заједница. Упркос успјеху консоцијативних механизма у БиХ и Европи, одређени домаћи и страни актери раде на њиховом подривању у БиХ. Да би БиХ успјела, сви актери морају поштовати уставне консоцијативне механизме, који су суштински елемент дејтонског компромиса.

Поједини актери нападају још један од ослонаца дејтонског компромиса - уставну структуру БиХ као федералне државе која све надлежности, осим ограниченог броја прецизираних надлежности, додјељује ентитетима БиХ. Углавном слиједом незаконитих одлука које објављује Канцеларија високог представника (ОХР), ниво БиХ је приграбио прегршт надлежности која су Уставом јасно дата ентитетима. Међутим, бошњачке странке и њихови страни савезници и даље нису задовољни: желе да ниво БиХ ентитетима одузме сву јавну имовину, а неке веће бошњачке странке траже потпуно укидање Републике Српске. Да би БиХ успјела, сви домаћи и заинтересовани међународни актери морају поштовати федералну структуру БиХ.

У другом дијелу се говори и о улози Кристијана Шмита, Нијемца који тврди да је високи представник и, без икаквог правног основа, присваја неограничено овлашћење да одлукама доноси законе у БиХ, којима евидентно крши људска права грађана БиХ. Уз то, Шмитова владавина подрива владавину права у БиХ, јер нико - чак ни високи представник који би био легитиман - нема законско овлашћење да доноси законе у БиХ путем одлуке. Дејтонски споразум, као једини извор његовог правног овлашћења, високом представнику не

даје ништа ни налик на право да одлукама доноси законе. У овом дијелу се објашњава и зашто су Шмит и сви високи представници који су му претходили штетни и дестабилизујући за БиХ.

Коначно, у другом дијелу се осуђује незаконито страно уплитање у унутрашње послове БиХ које је одговор на одбрану уставног поретка БиХ од стране лидера Републике Српске, а нарочито економски рат против Републике Српске који воде одређени елементи владе Сједињених Америчких Држава. Ова контрапродуктивна кампања неће успјети и служи само да беспотребно изазове проблеме и огорченост међу становницима Републике Српске.

У трећем дијелу извјештаја поново се истиче одређеност Републике Српске за напредак на европском путу БиХ уз очување уставног поретка БиХ. Објашњава се како је брзи напредак БиХ на европским интеграцијама заустављен Шмитовом одлуком, којом се наводно уводе крупне измјене у изборни закон БиХ, а додатно је подривен неуставним поступањем бошњачких политичара којим се спољна политика преотима од Предсједништва БиХ. Такође се објашњава како Шмит и ОХР саботирају европске интеграције БиХ те да је и ЕУ признала да ОХР не смије наставити да влада БиХ. У трећем дијелу наглашава се и да се у процесу европских интеграција уставна структура БиХ мора поштовати.

Република Српска вјерује да БиХ може да успије и напредује ка чланству у ЕУ под условом да дејтонски уставни поредак поштују сви домаћи и страни актери у чијем је интересу будућност ове земље.

I Република Српска је определијелена за Дејтонски споразум

1. Република Српска одлучно подржава Дејтонски споразум. То прије свега значи да Република Српска поштује и подржава суверенитет и територијални интегритет БиХ. Супротно неким дезинформацијама, Република Српска нема сецесионистичку политику. Нема план за отцјепљење од БиХ, ни *de facto* ни *de jure*. У полугодишњим извјештајима Републике Српске Савјету безбједности УН досљедно се изражава подршка Републике Српске Дејтонском споразуму. Уз то, предсједник Републике Српске Милорад Додик недавно је поново истакао да Република Српска „никада није оспорила суверенитет и територијални интегритет БиХ сходно Дејтонском споразуму“ и да „сецесија никада није била наша политика“.¹

2. Свесрпски сабор, скуп представника Срба из цијелог свијета, уз подршку Републике Српске, усвојио је 8. јуна 2024. године декларацију којом се безрезервно потврђује подршка Скупштине Дејтонском споразуму и уставном поретку БиХ који је њим успостављен. Декларација „прихвата и подржава правни поредак успостављен Дејтонским мировним споразумом“. У њој се констатује да је „Република Српска задовољна високим степеном аутономије дефинисаним Дејтонским мировним споразумом, стога инсистирамо на суштинском и формалном провођењу Дејтонског мировног споразума као међународног уговора који се не може једнострано или путем интервенционизма мијењати“. Уз то, Декларацијом се „осуђује свако непоштовање и кршење Дејтонског мировног споразума и демократских процедура у БиХ“.

3. Ништа у Декларацији не сугерише да Република Српска треба да се одцијепи од БиХ нити да на било који начин доводи у питање Дејтонски споразум или суверенитет и територијални интегритет БиХ. Изрази подршке српском јединству у Декларацији односе се на заједницу етничких Срба широм свијета, било у Европи, Сјеверној Америци, Аустралији или другдје, а не на неки план да се сви Срби у свијету обједине у једну државу.

4. Поштовање Дејтонског споразума значи и да је Република Српска непоколебљиво посвећена рјешавању спорова искључиво мирним путем. Република Српска досљедно искључује свако прибјегавање насиљу ради остваривања сопствених политичких циљева. Република Српска такође подржава и сарађује са операцијом ЕУ Алтеа на њеној мисији очувања и спречавања нарушавања мира у БиХ.

5. Уз то, поштовање Дејтонског споразума значи да Република Српска, као страна свих анексâ који чине суштину Споразума, инсистира на томе да се Споразум спроведе како је написан, укључујући уставну структуру БиХ, која се састоји од два ентитета са високим степеном аутономије, и уставне механизме заштите три конститутивна народа БиХ. У наставку

¹ Објава Милорада Додика на мрежи X, 21. август 2024.

детаљније показујемо да поједини страни и домаћи актери не поштују Дејтонски споразум, али да је Република Српска определијелена да га брани мирним и легалним средствима.

6. Убједљива побједа странака владајуће коалиције у Републици Српској на локалним изборима у октобру 2024. показује да Влада Републике Српске и даље ужива снажну подршку јавности за одбрану дејтонског поретка. Највећа странка владајуће коалиције у Републици Српској, СНСД, освојила је више гласова од било које странке у БиХ, обезбиједила већину у већини општина и изабрала 80% начелника општина и градоначелника у Републици Српској. Штавише, половина броја жена начелника изабраних широм БиХ долази из редова СНСД-а.

7. Јавна подршка поштовању аутономије ентитета загарантоване Дејтонским споразумом ни на који начин није израз нетрпељивости према било којој другој групи у БиХ. Током овог мјесеца, Република Српска је показала солидарност са другим ентитетом БиХ, Федерацијом БиХ, након катастрофалних поплава. Република Српска је одмах прогласила дан жалости, уплатила помоћ из средстава за ванредне ситуације и послала тимове цивилне заштите на подручје ФБиХ погођено катастрофом. Република Српска је поносна што су многи њени грађани такође добровољно учествовали у пружању помоћи.

II Дејтонски споразум морају поштовати сви домаћи и страни актери

A. Уставни поредак БиХ је од суштинског значаја за стабилност и напредак БиХ

8. Дејтонски споразум је успоставио механизам - Устав БиХ - који је обезбиједио трајан мир, стабилност и демократску управу у БиХ. Током рата 1992 - 1995. у БиХ, Бошњаци су се борили за централизовану државу без ентитета и механизма заштите конститутивних народа, док су се Срби борили за независност. Дејтонски компромис ниједном народу није испунио све тежње. Међутим, Дејтонски споразум је, кроз Устав БиХ, дао структуру која је омогућила одржив мир и функционалну унију три народа која међусобно гаје велико неповјерење. Да би ова структура функционисала како треба, страни и домаћи актери морају поштовати овај основни компромис.

9. Устав БиХ сваком конститутивном народу пружа увјеравање да неће пасти под доминацију једног или више других народа. То чини дијелом кроз консоцијативне механизме који штите интересе конститутивних народа, а дијелом кроз федералну структуру.

10. Консоцијативне и федералне карактеристике уставног поретка БиХ биле су неопходне за окончање рата у БиХ 1992-1995, а поштовање овог уставног поретка данас је од пресудног значаја за очување мира и стабилности међу народима БиХ. Предсједник Скупштине Херцеговачко-неретванског кантона Џафер Алић, члан највеће бошњачке странке у БиХ, илустровао је однос многих бошњачких политичара према Хрватима и Србима када је недавно

изјавио да су Бошњаци „власници ове земље“ и да „имају непријатне станаре”.² Овакви ставови међу бошњачким лидерима истичу пресудан значај консоцијативних механизма и федералне структуре гарантованих Уставом БиХ.

11. Вјерна примјена ових механизма и структуре је од највећег значаја да би се три раније зарађена народа у БиХ осјећала сигурно и безбједно. Тај осјећај сигурности је кључ међунационалног дијалога и сарадње који су од суштинског значаја за политички напредак БиХ. Овај систем такође доприноси безбједности БиХ и Европе тиме што спречава концентрацију моћи у рукама било ког радикалног политичког покрета, исламистичког или неког другог.

12. Дејтонски уставни концепт представља огроман успјех. Супротно многим предвиђањима, БиХ никада није била ни близу да се врати ратним сукобима. Грађани у БиХ живе у миру и слободи. Градске улице су безбједне, а од потписивања Дејтонског споразума до данас, није било значајнијег међунационалног насиља у БиХ. Иако су политичке разлике дубоке, рјешавају се мирним путем. У периоду 2021 - 2024, БДП БиХ по глави становника порастао је више од пет пута и само од 2019. године повећан је за 38%.³ ЕУ је марту одлучила да отвори приступне преговоре са БиХ.

13. БиХ, наравно, има дубоке политичке проблеме, али њихов узрок није консоцијативни и федерални систем БиХ; уистину, они су углавном резултат непоштовања тог система од стране одређених страних и домаћих актера.

В. Од кључне је важности да домаћи и међународни актери престану да поткопавају консоцијативне механизме Устава БиХ

14. Један од основних елемената Устава БиХ су његове консоцијативне карактеристике. Консоцијативна демократија је систем подјеле власти који успјешно чува мир, стабилност и демократско управљање у европским и другим земљама са дубоким подјелама између њихових етничких, језичких или вјерских заједница. У консоцијативном систему, у уставни поредак уграђени су механизми којима се води рачуна да интереси сваке заједнице понаособ буду заштићени и спријечи доминација било које заједнице.

² Скандалозна изјава Џафера Алића из СДА изазвала забринутост међу Србима и Хрватима у Мостару, RTRS, 12. септембар. 2024.

³ Подаци Свјетске банке, data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=BA.

15. Консоцијативне карактеристике уставног поретка БиХ су од суштинског значаја за очување мира и стабилности у БиХ. Како је Међународна кризна група констатовала у извјештају о БиХ, „чисто грађанска држава је Србима и Хрватима незамислива“.⁴

16. У својој значајној студији о консоцијативним демократијама, професори са Универзитета у Пенсилванији Кристофер Мекраден и Брендан О’Лири наводе:

Консоцијативни аранжмани били су дио цијене признања Босне. У интервјуу са једним од његових аутора, Питер В. Галбрајт, бивши амерички амбасадор у Хрватској у вријеме израде Дејтонског споразума, истиче да „без изричитих увјеравања у етничку подјелу власти на три главне групе, преговори не би ни почели, нити би били закључени“.

* * *

Другим ријечима: не само да су ови институционални аспекти Споразума били нужни за долазак до дејтонског рјешења, него су већ представљали компромис за босанске Хрвате и Србе.⁵

17. Судија Европског суда за људска права Ђовани Бонело 2009. године каже да дејтонска архитектура „почива на подјели власти, разрађеној до најфинијих појединости, и уређује како ће три националности вршити подјелу власти у различитим представничким органима државе. Дејтонски споразум дозирао је, педантношћу једног хемичара, прецизан национални однос у рецепту за мир“.⁶

18. Консоцијативна демократија је саставни дио европске политичке традиције. Једна од чланица оснивача ЕУ, Белгија, функционише у консоцијативним системима више од 100 година. Белгија је савезна држава састављена од три језичке заједнице и три региона, од којих су двије национално дефинисане. Међу бројним консоцијативним карактеристикама белгијског система налазе се и једнака подјела министара на државном нивоу између представника који говоре француски и холандски, подјела законодавних мјеста дуж језичких линија и обавеза да најбитније законодавне одлуке добију већину у обје највеће језичке групе.

19. Белгијски консоцијативни аранжмани који осигуравају да ниједна етничка група не доминира над другом великим дијелом су заслужни за успјех земље, а ни ЕУ нити угледни научници, дипломате или политички лидери нису тражили укидање тих аранжмана. Европски

⁴ International Crisis Group, *Bosnia’s Future*, 10. јули 2014, стр. ii.

⁵ Christopher McCrudden и Brendan O’Leary, *Courts and Consociations* 24-25 (2013).

⁶ *Сејдић и Финци против БиХ* [ВВ], бр. 27996/06 и 34836/06), ЕCHR 2009, издвојено мишљење судије Бонела, стр. 53

суд за људска права одбацио је оспоравања кључних консоцијативних механизма у белгијском систему. Европски суд за људска права био је досљедан у својој подршци консоцијативним механизмима све до одлуке из 2009. године у предмету *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине*, о којој се говори у наставку.

20. Још једна веома успјешна европска земља са обиљежјима консоцијативне демократије је Швајцарска, која, као и Белгија, обједињава консоцијативне и федералне елементе.

21. Ананов план за Кипар из 2004. године окончао би деценијама дуги замрзнути сукоб између кипарских Грка и кипарских Турака успостављањем консоцијативне Уједињене Републике Кипар. Ананов план, који је предвиђао потпуно консоцијативни систем, добио је снажну подршку ЕУ, Савјета Европе и Сједињених Америчких Држава.

22. Систем Сјеверне Македоније такође има значајне консоцијативне елементе, о којима су вођени преговори у оквиру Охридског оквирног споразума из 2001. године, који су ЕУ и Сједињене Америчке Државе потписале као свјedoци.

23. Други консоцијативни систем управљања у Европи је систем Сјеверне Ирске успостављен према Споразуму на Велики петак из 1998. године. ЕУ и Сједињене Државе топло су прихватиле консоцијативно рјешење из овог споразума. Штавише, Венецијанска комисија Савјета Европе „идентификовала је ’политичке аранжмане подјеле власти’ засноване на моделу Сјеверне Ирске као један од метода за олакшавање рјешавања етно-политичких сукоба у Европи“.⁷

24. Још један консоцијативни систем у Европи је систем Јужног Тирола, који почива на структури подјеле власти између највећих језичких група Јужног Тирола.

25. У одлуци којом се одбацује оспоравање консоцијативних аранжмана у Белгији, Европски суд за људска права истиче да се „сваки изборни систем мора сагледавати у свјетлу политичке еволуције дате земље; карактеристике које би биле неприхватљиве у контексту једног система могу, сходно томе, бити оправдане у контексту другог, и то барем све док изабрани систем не предвиди услове који ће обезбиједити „слободно изражавање мишљења грађана у избору законодавне власти“.⁸

26. Европски суд, међутим, не показује такву флексибилност када је ријеч о изборном систему у БиХ. У великом одступању од своје раније праксе која прихвата консоцијативне механизме, Европски суд у одлукама *Сејдић - Финци*, почевши од 2009. године, утврђује повреду људских права у начину на који Устав БиХ предвиђа избор чланова Предсједништва

⁷ McCrudden и O’Leary под 5.

⁸ McCrudden and O’Leary под 16.

и делегата у Дому народа. Иако Република Српска подржава спровођење одлуке *Сејдић-Финци* и повезаних одлука, мора се констатовати да те одлуке у великој мјери нарушавају дејтонски компромис. Одлуке су изазвале дуготрајну и сталну кризу у односима између бошњачких и хрватских политичких странака у БиХ, које су више од 14 година били у ћорсокаку око тога како спровести одлуке у ФБиХ, једном од два ентитета БиХ.

27. Овакву кризу предвидио је судија Бонело у свом издвојеном мишљењу у предмету *Сејдић - Финци*, гдје наглашава „јасну и присутну опасност од дестабилизације националне равнотеже“⁹ коју је успоставио Дејтонски устав БиХ. Међутим, неки актери још преданије настоје да демонтирају консочијативну демократију у БиХ.

28. Ниподаштавање уставних консочијативних механизма од стране бошњачких политичких странака примјер је систематичног негирања уставних одредби које трочланом Предсједништву БиХ дају искључиву надлежност за утврђивање спољне политике БиХ. Навешћемо само један примјер овог негирања: ове године, Министарство иностраних послова БиХ под бошњачком контролом предводило је иницијативу да се на Генералној скупштини УН-а донесе крајње раздорна резолуција о ратном злочину у Сребреници знајући да Предсједништво за ту иницијативну није дала сагласност - нити ће је икада дати. Залагање Министарства иностраних послова за доношење резолуције, која је имала за циљ делегитимизацију Републике Српске, представља дрску узурпацију искључиве надлежности Предсједништва да утврђује спољну политику БиХ. Чули су се демантији да резолуција није делегитимизација Републике Српске, али је бошњачки политичари користе управо у ту сврху. Министар одбране БиХ Зукан Хелез, на примјер, назвао је укидање Републике Српске „логичном посљедицом“ усвајања резолуције Генералне скупштине.¹⁰

29. Домаћи и међународни актери морају престати са „дестабилизацијом националне равнотеже“ БиХ и поштовати консочијативне механизме који су тако важан елемент Дејтонског компромиса. Пријатељи БиХ у међународним круговима треба да бошњачким странкама јасно ставе до знања да консочијативни механизми БиХ остају и да Срби и Хрвати нису „неугодни подстанари“, него партнери у управљању БиХ.

С. Домаћи и међународни актери морају престати са опасним подривањем федералне уставне структуре БиХ

30. Још један суштински елемент Устава БиХ је структура БиХ као федералне државе, која препушта све, осим неколико надлежности ентитетима који чине БиХ. Дејтонског споразума

⁹ *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [ВВ], бр. 27996/06 и34836/06), ЕСЈП 2009, Издвојено мишљење судије Бонела, на стр. 56.

¹⁰ *Хелез поново пријети и позива на укидање Републике Српске*, РТРС, 13. јун 2024.

не би било да Устав БиХ не предвиђа такву федералну структуру. Као што је Ричард Холбрук, главни преговарач испред САД-а у Дејтону, рекао 2007. године, „Босна је федерална држава. Мора и бити структурисана као федерална држава. Не можете имати унитарну владу зато што би се земља вратила сукобима”.¹¹

31. У вјероватно најважнијој одредби, у члану III(3)(а) Устава Босне и Херцеговине каже се: „Све владине функције и овлашћења, која нису овим Уставом *изричито дата* институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима“. Преузимање додатних надлежности БиХ стриктно је ограничено чланом III(5), који предвиђа:

Босна и Херцеговина ће преузети надлежност и за друге послове о којима се ентитети договоре; за послове предвиђене Анексима 5 - 8. Општег оквирног споразума; или који су потребни за очување суверенитета, територијалног интегритета, политичке независности и међународног субјективитета Босне и Херцеговине, у складу са подјелом надлежности између институција Босне и Херцеговине.

32. Међутим, агресивним и незаконитим поступцима ОХР-а и страних влада које га подржавају, ниво БиХ преузео је контролу над низом кључних функција и надлежности која нису изричито (чак ни имплицитно) повјерене институцијама БиХ, нити их је БиХ преузела у складу са чланом III(5). ОХР је, користећи правно апсурдна такозвана „бонска овлашћења”, централизовао власт у Сарајеву уз безочно пренебрегавање Устава БиХ. ОХР некада дјелује директно и институцијама БиХ даје нове надлежности простом одлуком. Осим тога, ОХР врши притисак и приморава домаће политичаре, уз стално присутну пријетњу смјеном са функције, да институцијама БиХ пренесу нове надлежности. (ОХР је смијенио са функције и забранио запошљавање у јавном сектору скоро 200 грађана БиХ без икаквог правног поступка.)

33. Уставни суд БиХ, који је дужан да поштује Устав, требало је да стави тачку на овакво безакоње и поништи неспорно неуставне мјере ОХР-а. ОХР-ове одлуке су евидентно неуставне са становишта процедуре с обзиром да нису донесене у демократском законодавном поступку предвиђеног Уставом. Штавише, ОХР-овим законима усмјереним на централизацију БиХ дрско се одбацује њена федерална структура. Нажалост, умјесто да обављају своју дужност, већина судија у Уставном суду постала је поуздана печат-машина за одобравање ОХР-ових и других неуставних иницијатива. Наиме, одувијек постоји судијска већина коју чине двојица судија из реда Бошњака који на сваки начин подржавају централизацију и тројица страних судија који гласају по жељи ОХР-а.

¹¹ Holbrooke: Kosovo Independence Declaration Could Spark Crisis, Council on Foreign Relations, 5. децембар 2007. (cfr.org/kosovo/holbrooke-kosovo-independence-declaration-could-spark-crisis/p14968).

34. Формирање Суда БиХ је добар примјер дјеловања Уставног суда као учесника у неуставној централизацији БиХ. Устав БиХ, како каже Међународна кризна група, „додијелио је правосудна питања ентитетима, осим државног Уставног суда“.¹² Не обазире се на ову чињеницу, ОХР је 2000. године донио одлуку о оснивању Суда БиХ. Упркос очигледној неуставности закона, како процесне тако и материјалне, Уставни суд га је подржао одлуком 5 : 4 јер су тројица страних судија и двојица бошњачких судија гласали и тако заштитили ОХР-ову творевину. Један од тих судија касније је писао да је постојао „прећутан договор између Суда и високог представника да Суд увијек потврђује меритум његових закона . . .“.¹³

35. Када се Уставни суд једном, 2006. године, усудио да оспори одлуку високог представника, тадашњи високи представник одговорио је тако што је поништио судску одлуку и издао запањујућу одлуку којом се забрањује свако судско преиспитивање које „на било који начин доводи у питање“¹⁴ било коју одлуку ОХР-а, чиме је проглашено да ОХР ужива пуни имунитет и неограничену моћ.

36. Упркос томе што је БиХ већ узурпирала низ надлежности које припадају ентитетима сходно јасним одредбама Устава, ОХР и бошњачке политичке странке и даље нису задовољни. На примјер, у својој званичној платформи, највећа бошњачка странка у БиХ позива на потпуно укидање ентитета. Чак и наводно „умјереније“ бошњачке странке, не само да не поштују надлежности, него не поштују ни само постојање Републике Српске. У јуну ове године, министар одбране БиХ Зукан Хелез из Социјалдемократске партије позвао је да се Република Српска укине и од ње направе два развлашћена кантона.¹⁵

37. Бошњачке странке желе да ниво БиХ приграби сву јавну имовину од ентитета, иако Устав БиХ јасно каже да она припада ентитетима. Чињеница да Устав БиХ препушта јавну имовину ентитетима било је схватање свих, укључујући и Савјет за имплементацију мира, све док због незаконитог и непозваног мијешања ОХР-а то питање није постало контроверзно. ОХР је након тога поништио компромисан договор који су локални политичари постигли да би ово питање ријешили. Недавно, 21. октобра, два члана Предсједништва БиХ из бошњачких странака гласала су за усвајање нацрта закона којим се сва јавна имовина у цијелој БиХ проглашава за власништво административног нивоа БиХ. Предсједништво нема никакву уставну улогу у рјешавању било ког питања које се тиче имовине; ово је био само

¹² Bosnia's Future, International Crisis Group, 10. јул 2024. под 27 (фусноте изостављене).

¹³ Joseph Marko, Five Years of Constitutional Jurisprudence in Bosnia and Herzegovina, European Diversity and Autonomy Papers (јули 2004), стр. 17 и 18 (курзив додат).

¹⁴ Канцеларија високог представника, Наредба о спровођењу Одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине у апелацији Милорада Билбије и др. бр. АП-953/05, 23. март 2007.

¹⁵ Зукан Хелез прети Србима и Републици Српској, Полтика, 13. јун 2024.

провокативан трик да се изазову подјеле, а жалосно је што га чланови међународне заједнице нису осудили као таквог.

38. Бошњачке политичке странке и чланови међународне заједнице требало је давно да прекину са опасним и дестабилизујућим подривањем федералне структуре БиХ, што је од кључне важности за будућу стабилност и успјех БиХ.

Д. Шмитова противправна и дестабилизујућа владавина

39. Њемачки политичар у пензији по имену Кристијан Шмит, без икаквог правног основа и уз флагрантно кршење Устава БиХ наставља да присваја власт и врши је да неспутано влада БиХ одлукама.

40. Диктаторска овлашћења која Шмит присваја и за којима посеже очигледно су неспојива са људским правима грађана БиХ, као што је право на слободне изборе загарантовано Протоколом бр. 1 уз Европску конвенцију о људским правима. Штавише, Шмитова владавина подрива владавину права у БиХ, уз очигледно нарушавање уставног поретка БиХ, који налаже да се закони доносе у посебном демократском поступку. Нико - чак ни високи представник који би био легитиман - нема право да доноси законе у БиХ путем одлуке. Анексом 10. Дејтонског споразума, као јединим извором његових правних овлашћења, високом представнику није дато ништа ни налик на право да одлукама доноси законе.

41. Осим што је незаконита, диктаторска улога ОХР-а је деструктивна, што је све очигледније свима који познају БиХ. Дугогодишње присуство странца који тврди да има диктаторска овлашћења сасвим је изобличио политичку културу БиХ, а Шмитова владавина нарочито је штетна и дестабилизујућа и кочи напредак БиХ ка чланству у ЕУ. Бивши високи представник Карл Билт недавно је поновио да је ОХР дуго „дио проблема“¹⁶ у БиХ, а бивши високи представник Волфганг Петрич у интервјуу из марта 2023. године истиче да је даље посезање за диктаторским овлашћењима ОХР-а „рецепт за катастрофу“.¹⁷

42. Између осталог, Шмит дестабилизује БиХ настојањима да у прописаној процедури изабрани предсједник Републике Српске Милорад Додик буде осуђен на затворску казну. Шмит је прво донио „закон“ којим се утврђују затворске казне за носиоце јавних функција који одбију да његове незаконите одлуке сматрају уредно донесеним законима. Након што је Додик извршио своју уставну обавезу и прогласио закон који је усвојила Народна скупштина

¹⁶ Michael Martens, Der König von Bosnien-Herzegovina, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 26. фебруар 2023.

¹⁷ Есмир Милавић, Wolfgang Petritsch: Bosnia and Herzegovina needs a radical turning point, N1, 28. март 2023.

Републике Српске, а који Шмиту није био по вољи, Шмит је извршио притисак на тужиоце да против Додика подигну оптужницу и сада му се суди на основу Шмитовог фингираног закона.

43. Многе дипломате се приватно зграђавају над Шмитовом диктаторском владавином. Република Српска се нада да ће чланице Савјета безбједности и друге земље смоћи храбрости да отворено проговоре о незаконитој и деструктивној улози Кристијана Шмита и легално именованих високих представника који су му претходили. У Прилогу 1. детаљније говоримо о Шмитовој противправној и деструктивној улози.

Е. Незаконито страно мијешање у политичка питања БиХ и напади на Републику Српску зато што њени лидери бране уставни поредак БиХ

44. Начело немијешања, које забрањује уплитање једне државе у унутрашња питања друге државе, је, како је оцијенио Међународни суд правде (МСП), „обавезујуће у оквиру међународног обичајног права“.¹⁸ МСП сматра: „Начело немијешања укључује право сваке суверене државе да води своје послове без спољног мијешања; иако примјери кршења овог принципа нису ријетки, Суд сматра да је ово начело неодвојиви дио међународног обичајног права.“¹⁹ Говорећи о садржају овог принципа, МСП констатује: „Начело забрањује свим државама или групама држава да директно или индиректно интервенишу у унутрашње или спољне послове других држава“.²⁰

45. Као одговор на поступке званичника Републике Српске који бране уставни поредак БиХ, елементи америчке владе воде економски рат против Републике Српске, цинично и флагрантно кршећи међународно право и показујући презир према суверенитету и демократској самоуправи БиХ.

46. Ове године, један амерички службеник запријетио је санкцијама банкама ако не затворе све рачуне субјеката и физичких лица под санкцијама, чиме су се многи грађани Републике Српске који чак нису под санкцијама нашли у великом проблему. Уз то, америчка амбасада је тихо покушала да Влади Републике Српске, која није под санкцијама, онемогући приступи међународним финансијским тржиштима. У тим настојањима, елементи америчке владе покушавају да осиромаше грађане Републике Српске који се ослањају на средства из буџета, чиме лидере Републике Српске покушавају да натјерају да прогутају неуставну централизацију БиХ и Шмитово бесправно дјеловање и деспотизам. Принуда ове врсте

¹⁸ МКС, одлука против Никарагве 1984, пар. 73.

¹⁹ *Id.*, пар. 202.

²⁰ *Id.*, пар. 205.

представља екстремно кршење начела немијешања, које је, како је горе објашњено, обавезујуће правило међународног права.

47. Под изопаченим руководством амбасадора Мајкла Марфија, Амбасада Сједињених Америчких Држава у Сарајеву више ни не фингира да је дипломатска мисија, него је бесправно постала активан учесник у унутрашњој политици БиХ. Амбасада у потпуности пренебрегава правно обавезујућу Бечку конвенцију о дипломатским односима, која дипломате обавезује да се „не мијешају у унутрашње ствари“ земље домаћина.

48. Америчка амбасада је недавно покренула кампању на друштвеној мрежи X са циљем да подрије привреду Републике Српске и уплете се у локалне изборе. На примјер, амбасада је 12. августа злокобно упозорила стране инвеститоре да „ураде ригорозну анализу прије него што инвестирају“ у БиХ, посебно у Републику Српску, да би избјегли „излагање америчким санкцијама“. Ово упозорење страним инвеститорима у Републику Српску не може бити срочено јасније.

49. У јулу је Амбасада напала Владу Републике Српске због њених одлука о задуживању и потрошњи – које суштински спадају у унутрашње ствари земље. На друштвеној мрежи X, оптужила је оптужила Владу Републике Српске да се у посљедњих 18 мјесеци задужила за 1,1 милијарду КМ и поставила питање: „#Гдје је новац“. Дипломате БиХ могле би поставити исто питање о 1,8 *билиона* долара (око 3 *билиона* КМ) колико се америчка влада задужила само у протеклих 12 мјесеци, али дипломатама БиХ никада не би ни пало на памет да се тако флагрантно уплићу у америчку политику супротно Бечкој конвенцији.

50. Америчка амбасада је 24. октобра објавила несмотрено саопштење за јавност ширећи злонамјерне гласине о „наводном постојању“ паравојних кампова у Републици Српској који обучавају одређена лица у сврху уплитања у демократске процесе у Молдавији. Полиција Републике Српске је истражила овај случај и није пронашла доказ постојања таквих кампова. У овој клеветничкој гласини нема више истине него у ранијим наводима о камповима за обуку паравојних снага у Републици Српској, за које је данас општепознато да су чиста измишљотина чији је циљ изазивање страха и нетрпељивости према Републици Српској.

51. Сталним уплитањем у личне и политичке ствари БиХ, те контролом БиХ преко свог пуномоћника у ОХР-у, стране пријестонице показују крајњи презир према владавини права. Иако би се скоро цјелокупна правна струка сложила да сврха закона управо јесте заштита права слабијег, ове стране силе демонстрирају да се владавина права на њих уопште не односи. Држе слово о владавини права док то право крше свакодневно и флагрантно, чак без икаквог привида срама. Њихово дјеловање грађане БиХ редовно подсјећа да моћне земље не морају да се базирају на право, него да је оно резервисано само за слабе. Да то грађани Републике Српске не би случајно заборавили, Сједињене Државе послаће борбене авионе да прелете изнад Републике Српске јер су имале храбрости да одрже параду на Дан Републике Српске без дозволе САД-а.

52. Код ове злонамјерне кампање Амбасаде САД-а против Републике Српске, посебно је необично то што Република Српска има одличан радни однос са америчком војском и другим америчким агенцијама на безбједоносним, обавјештајним, високотехнолошким и антитерористичким питањима. Америчко војно особље је већ дужи низ година присутно у Републици Српској и обучава њене полицијске снаге те учествује у заједничким вјежбама у оквиру антитерористичких иницијатива.

53. Силецијска кампања елемената америчке владе против Републике Српске и њених грађана неће успјети иако грађанима Републике Српске наноси беспотребне проблеме. Економски рат против Републике Српске само ће додатно отуђити бираче из Републике Српске и Републику Српску од Запада.

III Влада Република Српска определијелена је за европске интеграције БиХ

54. Република Српска остаје посвећена унапређењу европског пута БиХ уз очување уставног поретка БиХ. Постоје битне препреке које успоравају напредак БиХ – међу њима су деспотско присуство ОХР-а и контрола коју над Уставним судом суда БиХ имају стране судије. Међутим, Република Српска је увјерена да ће, када ове препреке буду уклоњене, БиХ моћи да стабилно напредује на путу ка чланству у ЕУ.

55. Република Српска је чврсто определијелена за спровођење реформи неопходних за интеграцију БиХ у ЕУ уз очување уставне структуре БиХ. Република Српска је годинама марљиво радила на европским интеграцијама и остварила значајан напредак на постизању циљева које је ЕУ зацртала у својим извјештајима о БиХ. До сада је неколико хиљада прописа Републике Српске прошло процедуру усаглашавања и оцјењивања усклађености са правним тековинама ЕУ.

A. Застој брзог напредовања на путу европских интеграција

56. Вишенационално руководство БиХ, уз подршку Републике Српске, остварило је брзо кретање на путу европских интеграција БиХ током 2023. и почетком 2024. године, а Европски савјет је у марту 2024. године препознао овај напредак и одобрио почетак преговора БиХ о чланству у ЕУ.

57. Нажалост, ово кретање БиХ ка ЕУ заустављено је мање од недјељу дана касније, када је Шмит донио одлуку којом октроише опсежне измјене Изборног закона БиХ, одбацујући демократски уставни систем БиХ за доношење закона. Као што је Шмит сигурно и намјеравао, ово је изазвало политичку кризу која је парализовала напредак на европским интеграцијама. Криза у БиХ се само додатно продубила када је Министарство иностраних послова БиХ, које контролишу Бошњаци, као што је поменуто у дијелу II изнад, супротно Уставу, дјеловало без овлашћења Предсједништва у намјери да издејствује усвајање крајње контроверзне резолуције о ратном злочину у Сребреници на Генералној скупштини УН.

58. Без обзира на политичку кризу коју је изазвао Шмит, а продубиле бошњачке странке, БиХ је у јулу замало постигла важан успјех на путу ка чланству у ЕУ када је Програм реформи усаглашен кроз преговоре изабраних представника три конститутивна народа и два ентитета. Нажалост, највећа бошњачка странка у БиХ, СДА, посредством својих кантоналних премијера блокирала је Програм реформи и уназирила европске интеграције, што је БиХ коштало 70 милиона евра у виду помоћи у оквиру Плана ЕУ за раст за Западни Балкан.

59. Един Форто, лидер једне од владајућих бошњачких странака на нивоу БиХ, оптужио је СДА за опструкцију, рекавши: „Чини се да су грађани претјерано позитивно реаговали на искорак БиХ на европском путу и превише смо похвала добили из Брисела. Одлучили су у СДА да закаче европски пут и ускрате новац грађанима и фирмама у цијелој БиХ”.²¹ Форто је изјавио да се СДА успротивила пројектима из Плана раста само зато што није на власти.²²

60. Упркос политичкој кризи у БиХ, посљедњих мјесеци остварен је одређени напредак на постизању циљева европских интеграција. На примјер, Савјет министара је у јуну усвојио Стратегију за борбу против корупције БиХ, која спада у 14 кључних приоритета за европске интеграције БиХ. Уз то, БиХ је, уз подршку Владе Републике Српске, недавно кренула у усвајање закона којим би се омогућило увођење броја „112“ за хитне случајеве у цијелој БиХ.²³ Амбасадор БиХ при ЕУ Обрад Кесић и европски комесар за правосуђе Дидије Рејндерс у септембру су потписали споразум о учешћу БиХ у програму ЕУ за правосуђе.²⁴ Програм омогућава органима правосуђа и другим актерима у БиХ да се кандидују за средства ЕУ под истим условима као и земље чланице ЕУ.²⁵ У мају су БиХ и Европска комисија потписале споразум о придруживању којим се БиХ омогућава учешће у програму „Дигитална Европа” који финансира ЕУ.²⁶ Како се наводи у саопштењу ЕУ, „споразум ће омогућити правним и физичким лицима у [БиХ] да се пријаве за бесповратна средства Европска унија у области дигитализације под истим условима као и подносиоци захтјева из цијеле Европе”.²⁷

61. Република Српска се нада да ће лидери БиХ поново бити у стању да се окупе и обнове брзи напредак БиХ ка чланству у ЕУ. Република Српска, заправо, подржава спровођење, у пакету, свих преосталих елемената 14 кључних приоритета које је Европска комисија

²¹ *Bosnian authorities fail to agree on Reform Agenda, jeopardizing EU growth plan funds*, N1, 24. јул 2024

²² *Forto accuses SDA of blocking EU Growth Plan projects for political reasons*, N1, 25. јул 2024

²³ *Bosnia's RS entity agrees to introduction of 112 EU emergency number in the country*, N1, 15. август 2024.

²⁴ *Bosnia joins EU Justice program*, FENA, 9. септембар 2024.

²⁵ *Id*

²⁶ *Dragana Petrushevska, Bosnia to join EU's Digital Europe programme*, SeeNews, 14. мај 2024.

²⁷ *Bosnia and Herzegovina is joining the EU Digital Europe Programme*, EU Delegation to BiH, 4. јун 2024.

поставила за европске интеграције БиХ. Нажалост, бошњачке странке одбијају овај приједлог јер се један од 14 кључних приоритета односи на замјену страних судија у Уставном суду БиХ држављанима БиХ – реформу којој се бошњачке странке противе. О потреби укидања улоге страних судија у Уставном суду БиХ детаљније говоримо у Прилогу 2. овог извјештаја.

В. Европске интеграције захтијевају затварање ОХР-а

62. ОХР мора бити затворен да би БиХ остварила пуни суверенитет и демократску самоуправу који су неопходни за напредовање ка чланству у ЕУ. Сама ЕУ јасно је ставила до знања да присуство ОХР-а није у складу са европским путем БиХ. Као што је објашњено у наставку, Шмитови противправни укази и само његово присуство озбиљно подривају европске интеграције БиХ.

1. Шмитове непромишљене интервенције коче европске интеграције БиХ

63. Континуирано присуство страног службеника у БиХ који се служи незаконитим диктаторским овлашћењима, уз наслијеђе антидемократских уредби ОХР-а, главна су препрека интеграцији БиХ у ЕУ. Шмит користи сваку прилику да поткопа европске интеграције БиХ и сачува своју позицију: некад преувеличава проблеме БиХ, некад умањује напредак БиХ на реформама, а најчешће изазива политичке кризе својим непримјереним и смушеним поступцима. Његове непромишљене одлуке, пријетње и друга уплитања изазивају кризе једну за другом од када је крочио у БиХ. Заиста, недавни поступци и реторика званичника Републике Српске које су одређене стране државе осудиле биле су изазване, очекивано, Шмитовим нечувеним незаконитим дјеловањем.

64. ОХР се такмичи са ЕУ око утицаја на политичкој сцени БиХ и лидерима БиХ одвлачи пажњу од послова неопходних за европске интеграције. ОХР се редовно уплиће у дипломатске циљеве ЕУ и дјелује противно израженим жељама ЕУ. Делегација ЕУ у БиХ, а не ОХР, треба да буде важнија у односу на све друге међународне актере у БиХ. Главни саговорници БиХ треба да буду специјални представник ЕУ и други званичници ЕУ, а не амбасадор без портфеља који врши диктаторску власт и не полаже рачун ником. ЕУ и ОХР имају опречне планове. ЕУ је усмјерена на то да помогне БиХ да стане на своје ноге и испуни стандарде за чланство у ЕУ, док се ОХР бави тиме да задржи диктаторску моћ и стара се да БиХ остане беспомоћан протекторат далеко од чланства у ЕУ.

65. У марту 2024. године, свега пет дана након што је Европски савјет одлучио да отвори приступне преговоре са ЕУ, Шмит је, с намјером поступајући против јасно изражених примједби ЕУ, издао незакониту одлуку којом наводно доноси 114 измјена и допуна Изборног закона БиХ. Свјестан да су његова деспотска овлашћења неспојива са европским интеграцијама БиХ, и схвативши да су партнери на власти у БиХ из реда различитих народа доказали колико могу постићи, Шмит је намјерно изазвао политичку кризу да европске

интеграције БиХ избаци из колосијека, што му служи као аргумент да БиХ не заслужује суверенитет нити да њом управљају њене демократске институције.

66. У Мишљењу Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у ЕУ апелује се да се предузму кораци ка већој правној сигурности у погледу подјеле надлежности између различитих нивоа власти, што Влада Републике Српске подржава. Највећи узрок неизвјесности су непромишљене одлуке Канцеларије високог представника, којима се типично тражи централизација власти и друге политичке махинације, са сваком одлуком помало, супротно подјели надлежности која је јасно утврђена Уставом БиХ. Кључан услов за повећање уставне и правне јасноће, дакле, јесте затварање ОХР-а.

67. Чак и када би ОХР био затворен сутрадан, тековине диктаторске владавине страних изасланика у БиХ закомпликовале би европске интеграције ЕУ БиХ. Многи закони који су произашли из ОХР-а неспојиви су са европским стандардима. На примјер, као што јасно стоји у Мишљењу ЕК из 2019. године, Закон о Суду БиХ и систем Високог судског и тужилачког савјета који је креирао ОХР морају бити реформисани. Када су високи представници у БиХ наметали ове законе, очигледно им је било свеједно да ли уопште задовољавају стандарде ЕУ. Реформу Закона о Суду БиХ или система ВСТС-а сада је изузетно тешко спровести, као што су високи представници и знали да ће бити случај када су те законе наметали.

68. Законе октроисане одлукама и принудом изузетно је тешко поништити. Једна одредба Устава БиХ налаже да сваки закон мора подржати најмање једна трећина чланова Представничког дома из сваког ентитета. Друга одредба омогућава већини бошњачких, српских и хрватских посланика да одређени пропис прогласе штетним по витални интерес свог народа. Одлукама ОХР-а заобиђени су механизми заштите, који сада бошњачким странкама у БиХ дају право вета на било који закон чији је циљ санирање штете коју је нанио ОХР.

2. ЕУ сматра да ОХР не смије наставити да влада БиХ

69. ЕУ сматра да је наставак рада ОХР-а, са самопрокламованим правом да влада БиХ декретом, неспојив са интеграцијом БиХ у ЕУ. О ОХР-у, Европска комисија у свом мишљењу о захтјеву за чланство БиХ из 2019. каже сљедеће: „Тако интензиван међународни надзор је, у начелу, неспојив са суверенитетом Босне и Херцеговине, па стога и са чланством у ЕУ”.²⁸

70. У Аналитичком извјештају који прати ово мишљење, детаљније се наводи:

У свом мишљењу о уставним приликама у Босни и Херцеговини и овлашћењима високог представника из 2005. године, Европска комисија за демократију путем закона Савјета Европе

²⁸ Мишљење Европске комисије о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији, 29. мај 2019, стр. 7.

(Венецијанска комисија), иако уважава да је примјена бонских овлашћења била корисна у поратној Босни и Херцеговини, констатује да је „такав аранжман фундаментално неспојив са демократским карактером државе и суверенитета” Босне и Херцеговине, нарочито зато што се ова овлашћења користе без дужног процеса и судске контроле.

У Аналитичком извјештају закључује се да „извршна овлашћења” ОХР-а морају бити „постепено угашена”.²⁹

71. Међутим, након 2019. године деспотизам ОХР-а над БиХ постаје много екстремнији. До 2021. године, прошло је десет година а да високи представник није наметнуо ниједну незакониту одлуку или казну. Међутим, у посљедњим данима свог мандата на функцији високог представника, у јулу 2021. године, посљедњи високи представник Валентин Инцко наметнуо је одлуку којим се криминализује изражавање одређених мишљења. Шмит од свог доласка у БиХ 2021. године много агресивније крши владавину права. До тренутка писања овог текста, Шмит је донио најмање 21 незакониту одлуку, укључујући и инстант закон којим се утврђују затворске казне за оне који не поштују његове наредбе.

72. У интервјуу из маја 2024. године, дајући све од себе, као и увијек, да саботира пут БиХ у ЕУ, Шмит каже да приступање БиХ ЕУ „није оправдано, засновано на заслугама и чињеницама”.³⁰ Међутим, Шмит не увиђа да је његово присуство највећа препрека напретку БиХ на путу ка чланству у ЕУ.

3. Шмитов нови услов за затварање ОХР-а

73. У интервјуу који је дао у септембру, Шмит у запрепашћујућој прокламацији каже да ће ОХР бити затворен тек када БиХ постане пуноправна чланица ЕУ.³¹ Ово је потпуно нови услов за затварање ОХР-а који је, колико је Републици Српској познато, Шмит једноставно измислио без консултација и са ким. Дјелује да је нови услов постављен тако да му осигура останак на функцији и владање БиХ на неодређено вријеме; Шмит уводи нови услов за затварање ОХР-а и истовремено спречава његово испуњење. Евидентан апсурд и бахатост његовог новог услова за затварање ОХР-а тешко да могу бити већи.

²⁹ Аналитички извјештај стручњака Европске комисије уз Мишљење Европске комисије о захтјевну Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији, 29. мај 2019, стр. 13.

³⁰ *UN High Representative: Bosnia and Herzegovina not ready for EU, but no other option*, Euractiv, 28. мај 2024.

³¹ *Schmidt addresses Bosnia's political crisis and future challenges amid Dodik's actions*, N1, 11. септембар 2024.

С. Уставна структура БиХ мора се поштовати у процесу европских интеграција

74. Приликом спровођења реформи у циљу напредовања на путу ка чланству у ЕУ, од суштинске је важности да се задрже консоцијативне мјере и федерална структура које осигуравају мир и стабилност у БиХ већ скоро три деценије. Као што је објашњено у Прилогу 3. овог извјештаја, сви актери процеса европских интеграција треба да поштују уставне надлежности ентитета, строга уставна ограничења надлежности на нивоу БиХ и заштиту конститутивних народа у БиХ.

Противправна и дестабилизујућа владавина Кристијана Шмита

Њемачки политичар по имену Кристијан Шмит наставља да противправно полаже право на титулу високог представника, иако његово именовање на ту функцију није одобрио Савјет безбједност како то захтијева Дејтонски споразум. Што је још горе, без икаквог правног основа и супротно Уставу БиХ, Шмит наставља да полаже право на моћ и упражњава је да врши власт у БиХ одлукама, не познајући никакве границе или ограничење те моћи ни од стране домаћих ни од стране међународних институција. Незаконита Шмитова владавина крши људска права грађана БиХ, газии владавину права и демократски устав БиХ и дестабилизује земљу.

Шмитова диктаторска владавина крши људска права грађана БиХ

Диктаторска овлашћења која високи представник присваја и користи, осим што су лишена правног основа, очигледно су неспојива са људским и грађанским правима грађана БиХ. Према Анексу 4. Дејтонског споразума, Устав БиХ, Европска конвенција о људским правима и њени протоколи „директно се примјењују у Босни и Херцеговини” и „имају приоритет над свим другим законима”.¹

Штавише, владавина високог представника путем одлука и смјена изабраних функционера крши право на слободне изборе гарантовано Протоколом број 1. уз Европску конвенцију² и Међународни пакт о грађанским и политичким правима (ИЦЦПР),³ који се, према Уставу БиХ, такође примјењују директно. Поред тога, одлуке високог представника повреда су управо првог члана ИЦЦПР-а, који гласи: „Сви народи имају право на самоопредјељење. На основу овог права, они слободно одређују свој политички положај и слободно постижу свој привредни, друштвени и културни развој”. Неограничена диктаторска владавина појединца именованог у страним круговима представља јасну повреду овог права грађана БиХ.⁴

Коментаришући присвојена овлашћења високог представника да доноси законе путем одлуке, Венецијанска комисија осуђује ову праксу 2005. године и констатује: „Члан 3. (првог) Протокола уз [Европску конвенцију о људским правима] налаже да грађани бирају законодавца, а то право лишено је садржаја уколико законе доноси неко друго тијело”.⁵

¹ Устав БиХ, чл. II (2).

² Протокол број 1, Европска конвенција о људским правима, чл. 3.

³ Међународни пакт о грађанским и политичким правима, чл. 25.

⁴ Устав БиХ, чл. II(4) и (7), Анекс I.

⁵ Мишљење Венецијанске комисије из 2005. године, пар. 88.

Прилог 1. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Шмит такође присваја право – и редовно пријети да ће посегнути за њим – да по кратком поступку смијени појединце са дужности и забрани им запошљавање у јавном сектору без икаквог саслушања, истраге или било каквог процеса. Међутим, Европска конвенција јасно забрањује таква кажњавања ван правосуђа, гдје каже: „Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама, или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона”.⁶ Шмитово право да збаци демократски изабране званичнике такође крши право на слободне изборе према Протоколу бр. 1 уз Европску конвенцију.⁷ Шмит сматра да је демократски изабраним званичницима у БиХ дозвољено да обављају функцију на коју су изабрани само ако им он то дозволи.

Флагрантну незаконитост оваквих апсурдних тврдњи о неограниченој моћи над грађанима БиХ одавно су препознали правни стручњаци и институције од ауторитета. На примјер, у својој резолуцији из 2004. године, Парламентарна скупштина Савјета Европе каже да „Скупштина сматра непомирљивим са демократским начелима то што високи представник може да доноси извршне одлуке без икакве одговорности за њих или обавезе да образложи њихову валидности, без постојања правног лијека”.⁸ У мишљењу које је дала 2005. године о прокламованим овлашћењима високог представника, Венецијанска комисија Савјета Европе на сличан начин каже: „Са становишта начела, неприхватљиво је да одлуке које директно утичу на права појединаца, а које доноси један политички орган, не буду предмет правичног процеса или, као минимум, редовног процеса и надзора од стране независног суда. . . . Наставак употребе такве моћи коју исказује неизабрани политички ауторитет без могућности жалбе или учешћа независног тијела неприхватљив је”.⁹

Уз то, како констатују Гералд Кнаус и Феликс Мартин, „доживотна забрана појединцима да раде у јавној служби или на политичкој позицији, без могућности да одговоре на оптужбе које им се стављају на терет, очигледна је повреда чак и најосновнијег појма законског процеса и то једноставно је неприхватљиво у једној демократској земљи”.¹⁰ Аустријски професор Јозеф Марко сматра да самоприсвојено право високог представника да смјењује јавне званичнике са функције не задовољава ни најниже стандарде владавине права”.¹¹

⁶ Европска конвенција о људским правима, чл. 6.

⁷ Протокол број 1, Европска конвенција о људским правима, чл. 3.

⁸ Парламентарна скупштина Савјета Европе, Резолуција 1384 (2007), 23. јуни 2004.

⁹ Мишљење Венецијанске комисије из 2005. године, параграфи 64, 96 и 96 (курзив додат).

¹⁰ Gerhard Knaus and Felix Martin, *Travails of the European Raj*, 3 J. Democracy 60, 72 (2003).

¹¹ Joseph Marko, *Post-conflict Reconstruction through State- and Nation-building: The Case of Bosnia and Herzegovina*, European Diversity and Autonomy Papers EDAP 4/2005, стр. 16-17.

Прилог 1. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Шмитова прокламована диктаторска овлашћења представљају изругивање владавини права и демократским уставом БиХ

Шмитова владавина БиХ путем одлука је гнусна злоупотреба која би требало да уздрма савјест свакога ко тврди да вјерује у демократију, владавину права, људска права или суверенитет БиХ. Чак и да је Шмит легитимно именовани високи представник, његово објављивање блогова којим наводно доноси законе БиХ представљало би флагрантно противправно кршење суверенитета и демократског уставног поретка БиХ. Неизабрани странац који доноси законе без икаквог правног основа очигледно крши Устав БиХ, који успоставља и гарантује демократски уставни систем у ком законе доноси само законодавна власт. Ништа ни налик на такозвана „бонска овлашћења“ нити се помиње нити наговјештава ни у једном једином дијелу Дејтонског споразума нити било ком другом извору права.

У Анексу 10. Дејтонског споразума, који је једини извор легалних овлашћења високог представника, стране траже да високи представник учествује у радњама као што су „праћење“, „одржавање блиских контаката са странама“, „помагање“, „присуствовање састанцима донаторских организација“, „подношење извјештаја“, „давање смјерница“ комесару Међународних оперативних полицијских снага. Ништа у Анексу 10. не може се тумачити у доброј намјери као право високог представника да доноси одлуке које су обавезујуће за БиХ или њене грађане. Свако тумачење Анекса 10. којим се проналази овлашћење да се БиХ влада путем одлука представља тумачење у крајње лошој намјери и стога крши Бечку конвенцију о уговорном праву.

С времена на вријеме чује се тврдња да је високим представницима таква овлашћења дао такозвани Савјет за имплементацију мира (ПИК). Међутим, како је Европски суд за људска права изричито навео, ПИК је тек „неформална група држава”.¹² Овај провизоран скуп држава чак ни не тврди да је високом представнику дао нова овлашћења. У ствари, он „поздравља“ форсирање његових извршних овлашћења. Савјет за имплементацију мира уопште нема легалну надлежност, а камоли право да високом представнику додјељује нека нова широка овлашћења. Према међународном праву, ниједно тијело не може делегирати овлашћења које оно само нема. Уз то, додатна овлашћења, осим по основу мандата који је строго ограничен Дејтонским споразумом, високом представнику никада није дао ни Савјет безбједности Уједињених нација, нити је то могао да учини.

Карлос Вестендорп, први високи представник који је присвојио бонска овлашћења, признао је: „На Бонској конференцији, успјели смо да уведемо начин на који високи

¹² *Берић против Босне и Херцеговине*, Европски суд за људска права, 16. октобар 2007, став 26; на адреси: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22001-83109%22%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22001-83109%22%7D).

Прилог 1. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

представник може да доноси те одлуке, што, правно гледајући, није у складу са Дејтоном . . . Морам признати да то и није било баш легално”.¹³

Бивши британски амбасадор у БиХ Чарлс Крофорд, који је помогао у креирању „бонских овлашћења“, написао је: „Колико ја видим, бонска овлашћења *немају никакав стваран правни основ*. Изродила су се у међународно политичко блефирање у игри моћи, коју су високи представници узастопно умотавали у правнички језик да би цијела ствар изгледала импозантно и неизбјежно“.¹⁴

Да би БиХ живјела под владавином права, лажно присвајање „извршних овлашћења високог представника” измишљених на конференцији у Бону мора коначно бити прозвано као незаконито подметање, што и јесте.

Владавина незабраног странца нагриза политичку културу БиХ

Присуство странца који тврди да има диктаторска овлашћења већ дуги низ година сасвим је изобличило политичку културу БиХ, а Шмитова владавина нарочито је штетна и дестабилизујућа. Међународна кризна група констатовала је да „даље постојање ОХР-а неће покренути грађане у правцу реформи, него може унијети раздор у мјери која је довољна да реформу учини недостижном”. Професор Бернارد Нол, бивши специјални савјетник ОЕБС-а, за ОХР је рекао сљедеће: „Пракса међународне заједнице да влада путем команде може трајно нарушити демократски развој зато што подразумејева укидање монопола који судови имају у погледу тачног тумачења устава”. Чак су и бивши високи представници ламентирали о штетном утицају ОХР-а на политичку културу БиХ.

Шмитова одлука о Изборном закону из 2024. илуструје како присуство ОХР-а онемогућава развој културе компромиса, која је неопходна да би политика могла функционисати у било којој демократији, а посебно оној са дубоким подјелама као што је БиХ. Умјесто да се договарају о измјенама и допунама Изборног закона прихватљивим за све три националне групе, бошњачке странке су знале да једноставно могу да сачекају да Шмит донесе одлуку о Изборном закону која ће заобићи незгодне процесе и уступке који се подразумејевају у демократији и дати им све што желе, а ништа што не желе.

У интервјуу из маја 2024. године, чак и сâм Шмит признаје, што се ријетко дешава, да његове одлуке могу имати лошу страну, рекавши да „када их има превише, неки људи

¹³ Адис Мерџановић, *Democracy by Decree, Prospects and Limits of Imposed Consociational Democracy in Bosnia and Herzegovina* (2015), 256.

¹⁴ Charles Crawford, *Bosnia: the Bonn Powers Crawl Away to Die*, видјети на адреси: charlescrawford.biz/2011/07/05/bosnia-the-bonn-powers-crawl-away-to-die/ (курзив додат).

Прилог 1. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

почињу да сједе и говоре: он ће то учинити умјесто нас ако ми не будемо могли”. Уз запањујуће потцјењивање, додао је: „То није у складу са демократским принципом“.

Не ради се о томе да је „превише” одлука у супротности са демократским принципом. Чак и само једна одлука представља страхан чин уперен против народа и демократског уставног поретка БиХ.

Шмитове лажне тврдње о овлашћењу високог представника као тумача Дејтона

У интервјуу који је дао у јуну 2024. године, Шмит држи следеће: „Када је у питању тумачење Дејтонског споразума, врховни тумач је високи представник, односно ја“. Ако оставимо по страни да Шмит није легитимно именовани високи представник, његова тврдња да је високи представник врховни тумач Дејтонског споразума потпуно је нетачна, што се види из текста Дејтонског споразума. Једини дио Дејтонског споразума који даје икакво право тумачења високом представнику је Анекс 10, Споразум о цивилној примјени мировног споразума, а то тумачење се односи само на сâм Анекс 10, а не на неки други дио Дејтонског споразума. У Анексу 10. се каже: „Високи представник је крајњи ауторитет на терену у погледу тумачења овог споразума о цивилној примјени мировног рјешења”.

Текст Анекса 10. тешко да може бити јаснији по овом питању. Међутим, и други дијелови Дејтонског споразума потврђују да се тумачење високог представника не односи на цијели Дејтонски споразум. Ниједан други дио Анекса 10. не даје високом представнику овлашћење да тумачи споразум, а други анекси Дејтонског споразума чак изричито одређују друге тумаче. На примјер: Анекс 1А утврђује да је „командант ИФОР-а врховни ауторитет на терену у погледу тумачења овог споразума о војним аспектима мировног рјешења”. Остали примјери могу се наћи у анексима 1Б, 2, 3, 4, 5, 6, 7 и 8. Дакле, поред јасних ријечи у Анексу 10, јасан текст осталих одредби Дејтонског споразума недвосмислен је: овлашћење високог представника као тумача стриктно је ограничено на Анекс 10.

То што Шмит износи тако очигледно лажну тврдњу о предмету тумачења као овлашћења високог представника упркос јасном тексту Дејтонског споразума по овом питању оставља двије могућности: да Шмит намјерно лаже, или да се он, упркос томе што тврди да обавља функцију високог представника, уопште није ни потрудио да прочита Дејтонски споразум. Шта год да је у питању, Шмит срамоти себе и своје поборнике у међународној заједници.

Шмитов прогон предсједника Републике Српске због поштовања закона

Не само да су Шмит и неки бивши високи представници незаконито доносили законе, него су се незаконито мијешали у начин на који тужиоци примјењују њихове незаконито донесене кривичне законе. У јулу 2024. године, Шмит је то потврдио рекавши: „Још увијек нисам задовољан како се ратни злочинци величају у друштву. Зато треба више

Прилог 1. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

радити и сарађивати са државним тужилаштвом. Његов коментар даје додатну потврду једне од најгоре чуваних тајни у БиХ, а то је да се Шмит и ОХР незаконито петљају у тужилачке одлуке.

У јулу 2023. године, Шмит је на свом блогу објавио најдестабилизујући и најрепресивнији едикт, „закон“ којим се утврђују затворске казне за носиоце јавних функција који одбију да његове незаконите одлуке сматрају уредно донесеним законима. Као одговор на Шмитове незаконите и неуставне покушаје да одлукама влада БиХ, Народна скупштина Републике Српске је у јуну 2023. усвојила закон којим се обуставља објављивање таквих незаконитих одлука у Службеном гласнику Републике Српске. Када је предсједник Републике Српске прогласио нови закон, како то налаже Устав Републике Српске, Тужилаштво БиХ је – дјелујући под Шмитовим притиском – подигло оптужницу против њега на основу Шмитовог лажног кривичног закона. Оптужница представља опасну ескалацију Шмитових атака на уставни поредак БиХ и није ништа друго до покушај државног удара против демократски изабраног руководства Републике Српске, оптуженог на основу фиктивног закона. Додик сада пролази кроз симулацију судског поступка, у ком суди бивши бошњачки војни судија из времена рата.

Шмитова нечувена интервенција у предмету пред Европским судом за људска права

Шмит је 7. октобра доставио Европском суду за људска права документ којим покушава да се умијеша у предмет *Ковачевић против БиХ*, у ком се оспоравају одређене одредбе Устава БиХ. Овај Шмитов покушај интервенције је нечувен јер, чак и да се ради о прописно именованом високом представнику, не би имао овлашћења да тумачи Устав БиХ. Ово је једноставно још један примјер Шмитовог (и ОХР-овог) стандардног мијешања у судске процесе.

Посебно, у трећем параграфу свог поднеска Шмит изриче чисту лаж, тврдећи: „Високог представника именује међународни савјет за имплементацију мира, у складу са Анексом 10 Дејтонског споразума”. У стварности, Анекс 10. не садржи ни такву одредбу нити било какав помен некаквог савјета за имплементацију мира, него прописује да именовање високог представника подлијеже сагласности Савјета безбједности УН-а на захтјев страна потписница Анекса 10. Поред тога, Народна скупштина Републике Српске је 10. марта 2021. године изричито одбацила именовање било ког новог високог представника без процедуре предвиђене Анексом 10.

С обзиром да велича нацисте, смушени Шмит није посебно погодан да игра било какву улогу у БиХ, а камоли да буде њен диктатор

Путем Шмита, самопостављена група страних пријестоница наметнула је народу БиХ човјека без дипломатског искуства или вјештине, пропалог њемачког политичара који не зна ништа о историји, култури и језицима БиХ. Природно, од самог свог доласка, Шмит

Прилог 1. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

изазива кризе једну за другом, озбиљно нарушавајући политичку стабилност БиХ. Човјек се запита шта би још могао урадити да би показао да није достојан функције коју тврди да обавља. Избор тако неприкладног дилетанта на осјетљиву позицију високог представника представља колосалну дипломатску малверзацију страних пријестоница.

Што је још горе, ове пријестонице су у земљу коју су њемачка војска и њени савезници опустошили послале човјека са познатим симпатијама према ратним „херојима“ Трећег Рајха. Да су се те стране пријестонице нарочито трудиле да увриједе све грађане БиХ који су се борили против нациста, тешко да би могле наћи бољег кандидата.

Шмит је активан члан Kameradenkreises der Gebirgstruppe (Круга другова брдских снага), организације која често одаје почаст нацистичким „херојима“ другог свјетског рата. На видео снимку из 2007. године, Шмит стоји поред осуђеног нацистичког ратног злочинца Јозефа Шенграбера на церемонији одавања почести брдској пјешадији Трећег Рајха, која је починила бројне ратне злочине. Док је обављао функцију парламентарног државног секретара за одбрану током 2000-их, Шмитов приоритет био је да рехабилитује Вернера Молдерса, нацистичког пилота борбеног авиона који је имао блиске везе са Херманом Герингом и који је одликован као „херој националсоцијализма“.

Када такав човјек држи слово грађанима БиХ због ставова о властитој војној прошлости, није ни чудо што се не може схватити озбиљно. Лицемјерни Шмит је срамота не само за Њемачку, него и за све оне земље које и даље подржавају његову улогу у БиХ.

Судије Уставног суда БиХ морају бити држављани БиХ

Даље присуство страних судија у Уставном суду БиХ неспојиво је са суверенитетом БиХ и демократијом, подрива његов легитимитет и представља препреку европским интеграцијама БиХ.

Устав БиХ садржи необичну одредбу - као привремену мјеру у периоду од пет година - којом се три од девет судијских мјеста у Уставном суду БиХ резервишу за странце. Ове странце, према Уставу, „бира предсједник Европског суда за људска права након консултација са Предсједништвом”.¹ Након прелазног петогодишњег периода, Устав предвиђа да БиХ смијени стране судије путем обичног закона.²

Европска унија је навела замјену страних судија као један од „кључних приоритета за отварање преговора о приступању ЕУ”.³ Ово је темељни услов који мора бити испуњен прије почетка приступних преговора. Међутим, бошњачке политичке странке у БиХ одбиле су да уопште узму у разматрање закон којим би се замјениле стране судије пошто те судије поуздано гласају у блоку са бошњачким судијама, и то у прилог неуставном проширењу надлежности на нивоу БиХ и слабљења ентитета. Из истог разлога, америчка амбасада у Сарајеву дистанцирала се од ЕУ и успротивила овој одавно задоцњелој реформи.

Уставни суд са страним судијама опречан је суверенитету и демократији

Присуство страних судија у Уставном суду БиХ неспојиво је са суверенитетом БиХ и демократијом – па тако и чланству у ЕУ. Не постоји ниједна суверена земља у свијету чији уставни суд има резервисана мјеста за стране судије, а камоли судије које је именовао неки странац (предсједник Европског суда за људска права) без њене сагласности.

Бројни правни стручњаци оштро критикују присуство страних судија у Уставном суду. На примјер, како констатује професор Роберт Хајден (Robert Hayden), улога страних судија у Уставном суду „наравно, подрива суверенитет Босне и Херцеговине пошто

¹ Устав БиХ, чл. VI(1)(а).

² Устав БиХ, чл. VI(1)(д).

³ European Commission Bosnia and Herzegovina 2023 Report, 8. новембар 2023, 10. *Видјети такође* European Commission Opinion on Bosnia and Herzegovina’s application for membership of the European Union, 29. мај 2019, 7 и 15; European Commission Staff Analytical Report accompanying European Commission Opinion on Bosnia and Herzegovina’s application for membership of the European Union, 29 мај 2019, 12-13.

Прилог 2. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

надлежност за доношење одлука даје људима који не могу, према уставу, имати држављанство земље”.⁴

Слично томе, у свом чланку о Суду БиХ из 2016. године, Стефан Грацијадеи са Универзитета у Антверпу пише:

Још у већој мјери је са националним суверенитетом неспојива идеја да међународне судије могу да сједе у националним судовима највише инстанце. „Због доктрине државног суверенитета, звучи незамисливо да страни држављанин треба да сједи у врховном суду или уставном суду друге земље”. Ово је нарочито тачно зато што се ови судови налазе на међи између политике и права: имају моћ да сагледавају законе, који почивају на вољи народа, у односу на национални устав.⁵

У анализи улоге страних судија у Уставном суду БиХ, др Алекс Шварц са Универзитета у Хонг Конгу пише: „Обично се узима здраво за готово да је правосуђе нативно политичком систему коме служи. Иако се судије типично не бирају на изборима, вјероватно је, с обзиром на начин на који се у модерним државама гради судски легитимитет, конклюдентно да су судије представници демоса, барем у неком неодређеном или индиректном смислу”.⁶

Чак је и Констанца Грев, бивши страни судија Уставног суда БиХ, признала да се „присуство страних судија може сматрати уплитањем у унутрашње послове“ или „покушајем супервизије“.⁷ Тачно тако: не може се схватити никако другачије пошто се ради управо о томе.

Присуство страних судија у Уставном суду БиХ неспојиво је са демократијом БиХ. Према ријечима панела међународних експерата на Кипру, „препуштање коначне одлуке у

⁴ Robert M. Hayden, *Blueprints for a House Divided: The Constitutional Logic of the Yugoslav Conflicts* (1999) 131.

⁵ Stefan Graziadei, *Six models for Reforming the Selection of Judges to the BiH Constitutional Court*, Centre for Southeast European Studies, Working Paper No. 14 (јануар 2016) стр. 4 (цитат: Joseph Marko, *Foreign Judges: A European Perspective*, in *Hong Kong's Court of Final Appeal: The Development of the Law in China's Hong Kong*, ed. by Simon Young and Yash Ghai (New York: CUP, 2014), стр. 637-65 (стр. 637)). (фусноте изсостављене).

⁶ Alex Schwartz, *International Judges on Constitutional Courts: Cautionary Evidence from Post-Conflict Bosnia*, 44 *Law & Social Inquiry* 1, 7 (фебруар 2019) (курзив додат).

⁷ Constance Grewe и Michael Riegner, *Internationalized Constitutionalism in Ethnically Divided Societies: Bosnia-Herzegovina and Kosovo Compared*, *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Vol. 15, стр. 41.

Прилог 2. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

случају застоја страним држављанима у тако кључном органу као што је врховни суд, као и другима, потпуно је супротно начелу демократије”.⁸

Присуство страних судија Уставног суда озбиљно подрива интегритет и легитимитет Суда и нарушава правну културу у БиХ

Највећи капитал сваког суда који врши судску ревизију јесте признавање легитимитета одлука суда од стране грађана. Без таквог легитимитета, јавност неће прихватити судске одлуке којима се поништавају закони које су донијеле демократски изабране институције. Уставни суд БиХ имаће дефицит легитимитета све док се у његовом саставу налазе судије које - поред тога што немају демократски легитимитет - нису чак ни држављани БиХ нити говоре језике БиХ.

Др Шварц закључује своју анализу улоге страних судија у Уставном суду БиХ ријечима: „Дјелује да су стране судије допринијеле кризи ауторитета Суда”.⁹

У анализи страних судија из 2019. године, професор Вики Џексон са Правног факултета Харвард и професор Розалинда Диксон са Универзитета Нови Јужи Велс у Сиднеју констатују следеће:

Судије које одлучују о спорним уставним питањима у свјетлу поступака других институција власти неријетко наилазе на оспоравање свог „демократског” легитимитета . . . Овај проблем још је израженији када судску функцију врши страни судија . . . И одлука о позицијама за стране судије и избор (или начин избора) тих судија могу да претпоставе бојазни у погледу демократског легитимитета.¹⁰

Стране судије у Уставном суду БиХ нарочито су извор такве бојазни не само зато што су странци, него и зато што су изабрани без сагласности носилаца функција или институција БиХ.

Др Грацијадеи истиче да стране судије „нису студирале домаће право, често не познају језик земље, а као страни држављани неспремни су да поштују врховни закон земље

⁸ International Expert Panel Convened by the Committee for a European Solution in Cyprus, *A principled basis for a just and lasting Cyprus settlement in the light of International and European Law*, 2005 (цитирано у Graziadei, стр. 4).

⁹ Schwartz at 26. Једна одлука на коју се др Шварц нарочито позива је одлука о „коститутивним народима” из 2000. године, којом су укинуте одређене одредбе устава ентитета.

¹⁰ Rosalind Dixon and Vicki Jackson, *Hybrid Constitutional Courts: Foreign Judges on National Constitutional Courts*, 57 Colum. J. Transnat'l L. 283, 317 (2019).

Прилог 2. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

са којом их не веже спона држављанства”.¹¹ Исто тако, професори Дискон и Џексон држе да стране судије „не познају локални контекст довољно да би адекватно обављали уставне функције”.¹² Те судије, сматрају професори, „често имају ограничено познавање локалне историје, друштвено-политичких вриједности и ставова, и оних домаћих друштвених, економских и политичких услова који могу да утичу на спровођење судске одлуке”.¹³ Поред тога, како истиче професор Тим Потије, присуство страних судија у највишем суду једне земље спречава дато друштво да има власништво над уставом и системом.¹⁴

Студија Центра за друштвена истраживања Аналитика из 2016. о страним судијама каже следеће: „Иако се слажу да је та одредба испрва имала своје оправдање, већина наших саговорника данас сматра да је та карактеристика непотребна већ готово двадесет година, а један стручњак за устав примјећује да је хибридизација (Уставни суд БиХ) „понижавајућа”, док је први предсједник Суда из постдејтонског периода у њој видио „елементе протектората”.¹⁵

Присуство страних судија такође умањује легитимитет Суда јер се испоставило да су те судије далеко од тога да дјелују као непристрасан „пресудан глас“, како је њихова улога првобитно замишљена. У стварности, стране судије ступиле су у савез са бошњачким блоком у Суду - и то досљедно у прилог неуставној централизацији БиХ, поданички према ОХР-у и потирући права ентитета која имају према Уставу БиХ.

Јавна је тајна да Уставни суд годинама добија инструкције од ОХР-а и других страних елемената. Један бивши судија Уставног суда чак је признао да постоји „прећутан договор између Суда и високог представника да Суд . . . увијек потврђује меритум његових закона”.¹⁶

Очигледна пристрасност страних судија и одсуство независности нанијели су огромну штету легитимитету Суда, а уплитање ОХР-а и одређених страних сила у послове Суда показује да су њихове циничне литаније о „владавини права” тек празне паролe.

¹¹ Graziadei под 5 (фусноте у цитату изостављене).

¹² Dixon and Jackson, стр. 317.

¹³ *Id.*

¹⁴ *Budu* Tim Potier, *Making an Even Number Odd: Deadlock-Avoiding in a Reunified Cyprus Supreme Court*, Journal on ethnopolitics and minority issues in Europe, Vol. 7(2008), стр. 4

¹⁵ Недим Куленовић, *Court as a Policy-Maker?: Улога и ефекти Уставног суда БИХ у демократској транзицији и консолидацији*, Аналитика Центар за друштвена истраживања (2016) (“Аналитикина студија”), стр. 15.

¹⁶ Joseph Marko, *Five Years of Constitutional Jurisprudence in Bosnia and Herzegovina*, European Diversity and Autonomy Papers (јули 2004), стр. 17 и 18.

БиХ мора задржати свој уставни поредак током процеса приступања ЕУ

Уставна структура БиХ потпуно је у складу са чланством у ЕУ

Република Српска је увјерена да БиХ може да испуни критеријуме за чланство у ЕУ, а да при том сачува фундаменталан уставни поредак утврђен Дејтонским споразумом - уставну структуру која гарантује значајну аутономију два ентитета БиХ, Републике Српске и Федерације БиХ.

У свом Мишљењу о захтјеву БиХ за чланство у ЕУ из 2019. године, Европска комисија поново потврђује да је децентрализована државна структура компатибилна са чланством у ЕУ. У савезним и децентрализованим државама ЕУ, територијалне јединице носе виталне надлежности, између осталог и у областима које захтијевају транспозицију директива Европске уније. Државе чланице ЕУ у којима директиве ЕУ преузимају њихове регије су: Њемачка, Италија, Шпанија, Белгија, Аустрија, Холандија и Португалија.¹ Штавише, федералне и децентрализоване уставне структуре не спречавају ове државе да испуне своје обавезе. Устав БиХ већ садржи одредбу којом се обезбјеђује да ентитети, у оквиру својих надлежности, испуњавају европске обавезе БиХ. На примјер, члан III(2)(б) гласи: „Сваки ентитет ће пружати сву потребну помоћ властима Босне и Херцеговине како би им омогућио да испуњавају међународне обавезе Босне и Херцеговине”.

ЕУ снажно подржава консоцијативне системе у земљама са израженим националним и вјерским подјелама, и не постоји сукоб између консоцијативне демократије и чланства у ЕУ. Како професори Кристофер Мекраден и Брендан О’Лири истичу у својој значајној студији о консоцијативним системима, „консоцијацију је у *пракси* подстицала Европска унија у својим разговорима о приступању са државама са статусом кандидата и потенцијалног кандидата из централне и источне Европе и са Балкана у сврху успостављања безбједних и стабилних међунационалних односа“.²

Чак и сама структура управљања Европском унијом има доста консоцијативних елемената. Како Мекраден и О’Лири сматрају, „аналитичари запажају да Европска унија има извршну власт засновану на начелу подјеле моћи (у Савјету министара и Комисији), гдје се често примјењују начела пропорционалности, инклузивности, једногласности и квалификоване већине”.³

¹ Enrico Borghetto and Fabio Franchino, *The Role of Subnational Authorities in the Implementation of EU Directives*, Reihe Politikwissenschaft Political Science Series 119, Institute for Advanced Studies, Vienna, стр. 7.

² Christopher McCrudden and Brendan O’Leary, *Courts and Consociations* 5 (2013).

³ *Id.* стр. 2.

Прилог 3. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Уговор о Европској унији (ТЕУ) предвиђа, дјелимично, следеће: „Унија ће поштовати једнакост држава чланица пред Уговорима, као и њихов национални идентитет, својствен њиховим темељним структурама, политичким и уставним, укључујући регионалну и локалну самоуправу“.⁴ Ова одредба поштује чињеницу да се уставни системи држава чланица ЕУ увелико разликују, од централизованих држава до лабавих федерација те од система који су слијепи за националну припадност до система са посебним механизмима националне заштите. Током процеса европских интеграција, ЕУ треба да укаже исто поштовање БиХ која има ентитете са високим степеном аутономије и механизме заштите конститутивних народа.

Децентрализована уставна структура БиХ је од пресудног значаја за европску безбједност

Федерални и консоцијативни систем БиХ од пресудног је значаја за безбједност Европе, нарочито с обзиром на статус БиХ као уточишта за цихадисте. Починиоци најстрашнијих терористичких напада посљедњих деценија имали су значајне везе са БиХ, укључујући нападе 11. септембра у Сједињеним Америчким Државама, бомбашки напад на воз у Мадриду 2004. и нападе у Паризу 2015. године. Према подацима које је објавио Центар Вилсон у Вашингтону, БиХ у односу на остале европске земље има највећи број грађана који су се придружили Исламској држави и другим цихадистичким организацијама у Сирији и Ираку.⁵ Водећи њемачки часопис *Der Spiegel* 2016. године пише: „Радикални исламисти пронашли су ново уточиште у Босни. Регрутују борце, промовишу цихад и проповиједају фундаменталистичко тумачење ислама – одмах на граници Европске уније... . . Недавно је утврђено да постоје 64 илегалне муслиманске заједнице које се сумњиче за радикализам.“⁶

У најновијем терористичком нападу у БиХ, који се догодио 24. октобра 2024. године, непосредно прије објављивања овог извјештаја, тинејџер је провалио у полицијску станицу у Босанској Крупи, ФБиХ, убио једног полицајца и ранио другог. Полиција је ухапсила осам лица у вези са нападом и заплијенила оружје, новац, рачунаре и велики број докумената на арапском језику.⁷ Ово није први терористички напад на полицијску станицу у БиХ. У јуну 2010. године, један полицајац је убијен, а још шесторо рањено у бомбашком нападу на полицијску станицу у Бугојну у ФБиХ. У априлу 2015. године, нападач је убио једног полицајца и двојицу ранио у нападу на полицијску станицу у Зворнику у Републици Српској.

⁴ Уговор о Европској унији, чл. 4(2).

⁵ *Report: More than 20,000 Foreign Fighters in Syria/Iraq*, Wilson Center, 26. јануар 2015.

⁶ Walter Mayr, *Bosnia's Islamic State Problem*, 5. април 2016.

⁷ *Eight arrested following murder of police officer in Bosanska Krupa: Police find weapons, cellphones, and messages in Arabic*, N1, 26. октобар 2024.

Прилог 3. уз Тридесет и други извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Од терористичких напада у Израелу 7. октобра 2023. године, велике демонстрације у Сарајеву откриле су широку подршку Хамасу међу бошњачком заједницом. Мјесто одржавања комеморације у знак сјећања на жртве напада 7. октобра, која је требало да се одржи у Сарајеву, морало је бити промијењено и премјештено у Републику Српску након што су званичници и грађани Сарајева јасно ставили до знања да је тај догађај непожељан.

Иако многи Бошњаци практикују умјерен облик ислама, највећа политичка странка у БиХ која представља Бошњаке има своје коријене у екстремистичкој идеологији. У ствари, у манифесту странке наглашава се да „исламски покрет треба и може прићи преузимању власти чим је морално и бројно толико снажан да може не само срушити постојећу неисламску, него и изградити нову исламску власт“.⁸ Иако се странка труди да се Западу представи као умјерена и демократска, никада се није одрекла своје експлицитно исламистичке идеологије, а њено руководство одржава блиске везе са радикалним лидерима Муслиманског братства и држава попут Ирана. Наклоњеност политичког Сарајева према радикалној идеологији објашњава зашто нема довољно политичке воље да се БиХ ослободи опасних цихадистичких елемената.

Федерални и консоцијативни поредак прописан Уставом БиХ јача европску безбједност и доприноси спречавању потпуне доминације исламистичке политике у БиХ. Устав БиХ садржи одредбе које ограничавају моћ и обезбјеђују заступање интереса два аутономна ентитета и три конститутивна народа у БиХ. Овај систем, поред тога што чува мир и стабилност међу народима у БиХ, доприноси безбједности БиХ и Европе тиме што помаже да се спријечи концентрације потпуне моћи у рукама било које радикалне странке, исламистичке или неке друге.

Мора се поштовати механизам координације

Важно је да европске интеграције БиХ теку у складу са Координацијом процеса европских интеграција у БиХ, која је договорена 2016. године на највишем техничком и политичком нивоу, а коју је подржала и Европска унија. Она садржински уређује институционални и оперативни систем и начин остваривања координације институција у БиХ на спровођењу активности које се односе на процес интегрисања БиХ у ЕУ. Такође уређује заједничка тијела у оквиру система координације, њихов састав, те надлежности и међусобне односе.

Координација процеса европских интеграција подразумијева активности које се проводе с циљем осигурања што већег степена усклађености и кохерентности у раду институција на свим нивоима власти у БиХ у погледу извршења уговорних обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава

⁸ Алија Изетбеговић, Исламска декларација (1990), стр. 56.

чланица и БиХ, као и других обавеза из процеса европских интеграција. Циљ је да се у комуникацији са институцијама Европске уније осигура и износи усаглашен став у име БиХ. Механизам координације заснива се на принципима поштовања постојеће унутрашње правне и политичке структуре у БиХ и заштите уставима дефинисаних надлежности свих нивоа власти и њихових институција у областима обухваћеним процесом европских интеграција, осигурања видљивости те одговорности свих нивоа власти за благовремено и дјелотворно испуњавање обавеза из процеса европских интеграција из њихове надлежности

Спровођење одлука Европског суда за људска права

Република Српска се слаже са Европском комисијом да БиХ мора да обезбиједи равноправност и недискриминацију за све грађане, укључујући спровођење одлуке Суда за људска права у предмету *Сејдић - Финци* и сродним одлукама. Република Српска већ годинама се залаже за једноставно рјешење за чланове Предсједништва БиХ и Дома народа из Републике Српске: укидање националног предзнака. Што се тиче носилаца функција који представљају ФБиХ, Република Српска већ годинама јасно ставља до знања да ће прихватити свако рјешење које хрватске и бошњачке странке усагласе, а које ниједан од три конститутивна народа не лишава права гласа. Република Српска и даље се нада да ће Европска унија подстаћи хрватске и бошњачке странке у БиХ да дођу до таквог рјешења.